

תוכן העניינים

- 9 פתח דבר
- 11 פרק א: מבוא
- 25 פרק ב: 'ישות וזמן': האונטולוגיה היסודית והקיום האנושי
1. שאלת הישות והמתודה ב'ישות וזמן' 25
 2. היות-בתוך-העולם 31
 3. הקיים-כאן והדברים שבעולם: מושאים וציוד 34
 4. הקיים-כאן והחברה 36
 5. מעשה ותאוריה 37
 6. הקשר בין הקיים-כאן לבין עצמו: העצמי 38
 7. קיום לא-אותנטי 40
 8. חשיפה לא-אותנטית: דר-משמעות, סקרנות ופטפט עקר 41
 9. קיום אותנטי: מוות 43
 10. חרדה 45
 11. אותנטיות ולא-אותנטיות 46
 12. מצפון 47
 13. החלטיות 49
 14. מוות ואותנטיות 50
 15. אותנטיות וקהילה 52
 16. זמניות ואותנטיות 52
 17. היסטוריה ואותנטיות 56
- 58 פרק ג: נושא הלשון ב'ישות וזמן'
1. משמעות 58
 2. הגישה המעשית כפעילות סמנטית 59
 3. מצב תודעתי 63
 4. הבנה 64
 5. שיפוט 65
 6. דיבור ולוגוס 68
 7. מבנה הדיבור 70
 8. שתיקה והקשבה 73
 9. אמת 75
- 81 פרק ד: אמנות, קיום אנושי ולשון
1. הזחת האדם מהמרכז 81
 2. היצירה האמנותית כמכוננת עולם 83

3. עולם, אדמה ואמת 84
4. יצירת אמנות, גיבור ואותנטיות 87
5. אמנות והיסטוריה 89
6. פיוט ולשון 93
7. לשון והיסטוריה; מיתוס ומסורת 97
8. קריאה בשם ומשוררים 99
9. לוגוס: המקשר בין הלשון לבין הישות 101
10. אדם, לשון ואלימות 104
11. חשיבה ושירה; הוגים ומשוררים 107

113 פרק ה: לשון, חשיבה ואדם

1. הלשון כמארג 113
2. לשון כאמירה 116
3. האדם כחושב וכמקשיב 118
4. האדם כרועה של הישות 120
5. נינוחות כהתנהגות אותנטית 121
6. התאמה 126
7. שכונה 127
8. הישות והקדושה 129
9. האירוע-המשייך 132

137 פרק ו: האדם כדובר וכבן-תמותה

1. המרובע: ישים כמקור למשמעות 137
2. לשון ומרובע 142
3. האדם כבן-תמותה 145
4. מוות ולשון 150

153 פרק ז: על האדם וההומניזם בעידן הטכנולוגי

1. האדם והטכנולוגיה 153
2. מוות ולשון בעידן הטכנולוגי 154
3. ההתגברות ההיסטורית על המטפיסיקה 155
4. הומניזם 158
5. מיהו האדם? 160

166 נספח: היידגר והנאציזם

1. הרקע 166
2. העובדות 168
3. ההקשר ההיסטורי-הפילוסופי 184
4. פילוסופיה ופוליטיקה 187

194 לוח הקיצורים של כתבי היידגר

197 ביבליוגרפיה נבחרת

206 מפתח

פתח דבר

מרטין היידגר נולד ב־26 בספטמבר, 1889 במסקירך (Messkirch) שבגרמניה. בין השנים 1909–1913 למד תאולוגיה, מתמטיקה ופילוסופיה באוניברסיטת פרייבורג (Freiburg). לאחר סיום כתיבת הדיסרטציה בשנת 1915, הוא שימש כמרצה (Privatdozent) עד לשנת 1923. בשנת 1927, כשהיה כבר פרופסור חבר באוניברסיטת מרבורג (Marburg), הוא פרסם את ספרו החשוב 'ישות וזמן' (*Sein und Zeit*). בשנת 1928 חזר לפרייבורג וקיבל את הקתדרה של הוסרל. בשנת 1933 נתמנה לרקטור אוניברסיטת פרייבורג והחזיק בתפקיד זה במשך עשרה חודשים, עד חודש אפריל 1934. בשנת 1945, בשל קשריו עם המשטר הנאצי, החליטה ועדת הדנציפיקציה להשעות אותו מתפקידו כמרצה. בשנת 1950 בוטל העונש, ושנה מאוחר יותר הוא מונה לפרופסור אמריטוס. היידגר מת בפרייבורג ב־26 במאי 1976.

היום, בשלהי המאה העשרים, ברור לכול שהיידגר ייחשב, יחד עם ויטגנשטיין, לאחד הפילוסופים החשובים של מאה זו. היידגר העמיד את שאלת הישות במרכז הדיון הפילוסופי ובכך שינה את דרכה של הפילוסופיה המודרנית. יחד עם ניטשה וקירקגור, הוא קבע את גבולות התחום בחשיבה האקזיסטנציאלית. כתלמידו של הוסרל, הראה היידגר את חשיבותן של הפנומנולוגיה וההרמנויטיקה כגישות מתודיות שהשלכותיהן ניכרות בתחומים רבים של מדעי האדם. זרמים הקיימים היום בפילוסופיה, כגון הנאו־פרגמטיזם, דקונסטרוקציוניזם ופוסט־סטרוקטורליזם, מאמצים את הביקורת של היידגר על החשיבה המודרנית בניסיונם לחרוג מעידן זה. השפעתו של היידגר חורגת מתחום הפילוסופיה והיא מקור השראה להוגים בתחומים רבים, כגון ביקורת תרבות, תורת הספרות, אסתטיקה, תאולוגיה ופסיכותרפיה.

היקף כתביו, עומק מחשבתו והמושגים החדשים שטבע במשנתו — מציבים אתגרים רבים בפני חוקרי משנתו של היידגר המבקשים להציגה בפני הקורא. זהו ספר הראשון המביא בפני הקורא העברי את עיקרי הגותו של היידגר. יש בו דיון על הנושאים המרכזיים שהעסיקו את היידגר מאז שנת 1927 ועד לסוף ימיו, כגון ישות, היסטוריה, יצירת אמנות, טכנולוגיה והומניזם. מטרתו היא להצביע על רציפות החשיבה, על ידי ניתוח פרשני של תפיסתו את האדם ואת הלשון בכתביו הפרדיגמטיים. הספר מציג את עיקרי הגותו מתוך עמדה ביקורתית, במטרה לאפשר לקוראים שאינם מכירים את משנתו להתקרב אליה ולהבניה, ולקוראים המכירים אותה לבחון אותה מזווית שונה, המבליטה את האחדות התמטית והתוכנית שלה.

קשריו של היידגר עם המשטר הנאצי הוא נושא המחייב התייחסות מפורטת בספר המציג לראשונה בעברית, בהיקף כה נרחב, את עיקרי הפילוסופיה שלו. הנושא לא נידון בגוף הספר כיוון שאינו נוגע ישירות לעניינים הנידונים בו. משום כך, ראיתי צורך להוסיף נספח המביא את העובדות הקשורות בקשריו של היידגר עם המשטר הנאצי ואת הרקע ההיסטורי שבו פעל. נוסף על כך עוסק הנספח בשאלת הקשר שבין הפילוסופיה של היידגר לבין האידאולוגיה שלו. הנספח בא לתאר את התפיסה הפוליטית והאידאולוגית של היידגר וכך להוסיף ממד נוסף לדיון על החשיבה ההיידגריאנית.

ספר זה הוא תוצאה של מחקר שארך שנים רבות. הוא החל בעת לימודי לתואר שני ונמשך עד לאחר סיום הדוקטורט באוניברסיטה העברית בירושלים. תודתי לכל החברים, העמיתים, המורים והתלמידים שתמיכתם ועידודם אפשרו את כתיבתו של ספר זה. לאיבון, שליוותה אותי ברגעים הקשים של המחקר והכתיבה; למנחם ברינקר, על הדרכתו בכתיבת חיבור הדוקטורט ששימש בסיס לספר זה; לירמיהו יובל, על עידודו ותמיכתו בשלבים חשובים בלימודי. בעת שהותי בבית הספר החדש למחקר חברתי בניו-יורק, קיבלתי תגובות רבות-ערך על פירושי להיידגר מאגנס הלר ומרוברט ברנסקוני; ביקורתו של ריצ'רד ברנשטיין סיעה לי להבהיר נקודות חשובות על הקשר בין פילוסופיה לבין פוליטיקה אצל היידגר. מידידי אורי ורניק ומייק לוין שאבתי הרבה חיזוק ועידוד. בתקופת המחקר ניהלתי שיחות רבות עם עמיתיי מיכאל רובק וכריסטוף שמידט שהאירו נושאים רבים בפילוסופיה של היידגר. יעקב גולומב קרא חלקים מהספר והערותיו הועילו רבות לשיפורו. גבריאל מוצקין הנחה אותי בעבודת המוסמך ששימשה בסיס לפרק ב של הספר. דן בנוביץ, מנכ"ל הוצאת מאגנס, סייע רבות בהוצאתו. מרים רון ערכה בכישרון רב ובמקצועיות חלקים נרחבים של טיוטת הספר ותרגומים של היידגר לעברית. חוה שור סייעה לשיפור הסגנון בנוסח הסופי של הספר ועמנואלה רובינשטיין-ברש טרחה על עברית מדויקת. אני מודה מקרב לב לכולם. כמו כן אני מבקש גם להודות למרכז להיסטוריה גרמנית ע"ש ר' קבנר באוניברסיטה העברית בירושלים ולמשה צימרמן העומד בראשו; ליד אבי הישוב — קרן רוטשילד; לקרן עמו"ס — הקרן לעידוד מלומדים וסופרים ולאוניברסיטת בן-גוריון בנגב, על תמיכתם בפרסום הספר.

אברהם מנסבך

ביבליוגרפיה נבחרת

- בובר, מרטין. בעיות האדם במשנתו של היידגר, תל-אביב: מחברות לספרות, תש"ג.
בן-נפתלי, מיכל. "כשהרוח נקראת לדגל: דרידה על הפוליטיקה של היידגר", עיון מד
(תשנ"ו), 371–398.
- ברגמן, שמואל הוגו. הוגי הדור, ירושלים: הוצאת מאגנס, תש"ל.
ברנשטיין, ריצ'רד. "מהו השוני שממש משנה?", עיון לג (תשמ"ד), 96–123.
גוטמן, י' יוליוס. דת ומדע, אכסיס טנציה ואידאה, ירושלים: הוצאת מאגנס, תשט"ו.
גרול, משולם. כתבים, ב: "האדם בעיני היידגר", תל-אביב: ספרית פועלים ואוניברסיטה
תל-אביב, תשכ"ו.
- מוצקין, גבריאל. "האין הטנסצנדנטי של היידגר", עיון מא (תשנ"ג), 25–40.
מנסכך, אברהם. "היידגר על היצירה האמנותית והקיום האנושי", עיון מג (תשנ"ה),
427–440.
- . "תקופה מוזרה! על המעבר בין מודרניזם לפוסטמודרניזם", עיון מו (תשנ"ז),
193–208.
- נבו, יצחק. "מה הוא מחיר הדקונסטרוקציה (בין דרידה להיידגר)", עכשיו 59 (תשנ"ג),
23–36.
- שטיינר, ג'ורג'. מרטין היידגר, תל-אביב: הוצאת שוקן, 1988.
- Alderman, Harold. "Heidegger on Being Human", *Philosophy Today* 15 (1971),
16–29.
- Aler, Jan. "Heidegger's Conception of Language in *Being and Time*", in Macann
1992, vol. 3, 14–38.
- Apel, Karl-Otto. "Wittgenstein and Heidegger", in Macann 1992, vol. 3, 341–374.
- Arac, J., Godzich, W. & Martin W., eds. *The Yale Critics: Deconstruction in America*,
Minneapolis: University of Minnesota Press, 1987.
- Arendt, Hanna. "Martin Heidegger at Eighty", in Murray 1978, 283–303.
- Austin, John. *How to Do Things with Words*, Oxford: Clarendon Press, 1962.
- Ballard, E. G. & Scott, Ch. E., eds. *Martin Heidegger in Europe and America*, The
Hague: Martinus Nijhoff, 1973.
- Ballard, B.W. "Marxist Challenges to Heidegger on Alienation and Authenticity",
Man and World 23 (1990), 121–141.
- Bernasconi, Robert. *The Question of Language in Heidegger's History of Being*,
New Jersey: Humanities Press, 1985.

- . "The Transformation of Language at Another Beginning", in Macann 1992, vol. 3, 168–189.
- Bernet, Rudolf. "Husserl and Heidegger on Intentionality and Being", *Journal of the British Society for Phenomenology* 21 (1990), 136–152.
- Bernstein, Richard, ed. *Habermas and Modernity*, Cambridge: Polity Press, 1985.
- . "Heidegger on Humanism", *Praxis International* 5 (1985), 95–114.
- . *Beyond Objectivism and Relativism*, Oxford: Blackwell, 1983.
- Blanchot, Maurice. *L'entretien infini*, Paris: Gallimard, 1969.
- Blum, Peter. "Heidegger and Rorty on 'The End of Philosophy'", *Metaphilosophy* 21 (1990), 223–238.
- Bourdieu, Pierre. *The Political Ontology of Martin Heidegger*, Cambridge: Cambridge University Press, 1991.
- Caputo, John. "The Rose is Without a Why: An Interpretation of Heidegger's Later Thought", *Philosophy Today* 15 (1971), 3–15.
- . *The Mystical Element in Heidegger's Thought*, New York: Fordham University Press, 1978.
- . *Radical Hermeneutics*, Bloomington: Indiana University Press, 1987.
- . "Demythologizing Heidegger: 'Aletheia' and the History of Being", *Review of Metaphysics* 41 (1988), 519–546.
- . "Heidegger and Theology", in Guignon 1993, 270–288.
- Carr, David. *Time, Narrative, and History*, Bloomington: Indiana University Press, 1986.
- Cascardi, Anthony J. "On Heidegger and the Recourse to Poetic Language", *Thomist* 49 (1985), 99–115.
- . *The Subject of Modernity*, Cambridge: Cambridge University Press, 1992.
- Ciaffa, Jay. "Toward an Understanding of Heidegger's Conception of the Inter-Relation Between Authentic and Inauthentic Existence", *Journal of the British Society for Phenomenology* 18 (1987), 49–59.
- Clark, Timothy. "Heidegger, Derrida, and the Greek Limits of Philosophy", *Philosophy and Literature* 11 (1987), 75–91.
- . *Derrida, Heidegger, Blanchot*, Cambridge: Cambridge University Press, 1992.
- Cohen, Richard A., ed. *Face to Face with Lévinas*, Albany: State University of New York Press, 1986.
- Crowell, Steven. "Meaning and the Ontological Difference", *Tulane Studies in Philosophy* 32 (1984), 37–44.
- Cumming, Denon. "The Odd Couple: Heidegger and Derrida", *Review of Metaphysics* 34 (1981), 487–521.
- Dahlstrom, Daniel. "Heidegger's Last Word", *Review of Metaphysics* 41 (1988), 589–606.